

Naslov originala:

W

Igor Štiks

Copyright © 2019 Igor Štiks i Fraktura

Copyright © 2020 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednica:

Jelena Nidžović

Lektura i korektura:

Kontrast izdavaštvo

Dizajn korica:

Sanja Polovina

Grafičko oblikovanje:

Anica Lapčević

Štampa:

F.U.K. d.o.o.

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

IGOR ŠTIKS

W



KONTRAST
Beograd, 2020.

PRVI DIO

Arhipelag

Može li komunist napisati roman? U to nisam uvjeren: on nema pravo postati suučesnikom svojih likova.

Jean-Paul Sartre,
o romanu Urota Paula Nizana,
Situations I

1.

KAPETAN JE NAJAVIO SPUŠTANJE. Osjetio sam kako nadolazi panika. Zategao sam pojas, zatvorio oči i škrgutao zubima. Nisam želio pogledati kroz prozor. Znao sam da upravo letimo iznad arhipelaga u čijem sam se moru posljednji put kupao kao dječak, prije dvadeset i pet godina, dok je rat već počinjao u neposrednoj blizini, u samom zaleđu. Na koljenima mi se nalazio rukopis romana *W*, nekoliko poglavlja te bilješke i fragmenti nastali po pričanjima Waltera Stiklera. Nedavno je pronađen mrtav, izrešetanog tijela, u vodama ispod mene. Nisam očekivao da ću biti pozvan na Otok. Nisam se nadao povratku.

Njegovo truplo, možda danima zapelo u nekoj podvodnoj špilji, konačno je isplivalo, raspadnuto, pred očima ustrašenih ribara. Nitko nije ni prijavio nestanak. Tko bi i primijetio? Walter je živio povučeno, sam, usred Otoka. Kupovina kuće u Dalmaciji krajem devedesetih nije bila potez ostarjelog zapadnjaka željnog žarkog a jeftinog sunca. Ne. Znao sam – možda i jedini – zašto je odabrao baš taj Otok.

Sa svakim metrom s kojim smo se približavali zemlji, nadirala su sjećanja na život koji je nestao, na djetinjstvo koje se naglo završilo, bez mogućnosti pregovora, odugovlačenja ili oprostaja. Ostalo je sakriveno u pamćenju, izlomljeno, izvitopereno kasnijim događajima. Vraćaju se uspomene čak i na sve ono što sam kao četrnaestogodišnjak zamišljao da život tek čuva za mene, što mi vrijeme sasvim sigurno donosi kao nešto što mi pripada, vrijeme koje se moglo jasno predvidjeti iz točke u kojoj ništa nije najavljivalo da će uskoro nestati sve što je činilo jučerašnji svijet. Taj krajolik se sada nazire, uvijek isti, netaknut onime što su ljudi počinili na njemu, nevin i tako blizak da mi naviru dalmatinske

riječi kojima sam s lakoćom baratao nekada, u djetinjoj utopiji koju je činio arhipelag, sa svim tim škojima, otocima, kanalima, tvrđavama i zatonima.

Činilo mi se da propadam, kao i sam avion koji je brzo gubio visinu, u sve ono što sam namjerno ostavio iza sebe, smatrajući da zaslužujem život bez gubitka, ili život na koji taj gubitak neće utjecati, život koji ću sam stvoriti, ne dozvoljavajući drugima da mi ga kroje. I mislio sam da sam uspio. Čak se i nisam često prisjećao. Ponekad bih izvukao neki detalj, ili bi sam isplivao dozvan tko zna čime. Sve ostalo se činilo zauvijek potopljenim. To mi je omogućilo da živim novi život na zemlji, u novom jeziku, novoj domovini. Mislio sam da sam u Parizu pronašao dom, ne onaj dom koji su drugi pripremili za nas, već dom koji sami odabiremo, kojem sami izrađujemo nacrt i koji svojim rukama gradimo. Taj dom imao je posebnu zaštitu od korozivnog učinka uspomena. I činilo se da će tako i ostati, do nedavno, do susreta s Walterom Stiklerom.

U ratu sam otišao iz Sarajeva, u izbjeglištvo u Zagreb, kod rodbine. Potom sam pošao na studije u Francusku, nakon čega se više nisam vraćao. Završio sam školovanje, objavio kratki, nezapaženi roman, povremeno volio i, vjerovao sam, bio bar privremeno voljen. Doktorirao sam političke znanosti i počeo raditi kao stručnjak za lijeve ideologije i društvene pokrete pri Nacionalnom centru za znanstvena istraživanja. Štoviše, i sâm sam pripadao ljevičarskim organizacijama, odlazio na demonstracije i planirao protestne akcije, uređivao časopis, i ponekad s drugovima pisao i objavljivao pamflete, pozivajući na pobunu. No, od onog dana kada je Walter Stikler nepozvano ušetao u taj dom, više ga iz njega nisam mogao istjerati. Walterove priče su političke akcije tog proljeća 2016. godine u Parizu gurnule u stranu. Možda i zato što su se u usporedbi s Walterovim životom činile beznačajne i neučinkovite. Ili možda zato što me je prošlost sčepala za vrat i što, odjednom, više nisam bio tu, sada i ovdje.

Tko je bio Walter Stikler? Čak i oni koji ga nisu poznavali iz sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća, kada se na valu medijskog interesa za *nove filozofe* afirmirao kao oštri kritičar komunističke ideologije i tadašnjih režima realnog socijalizma, vjerojatno su čuli za njega kada je, u studenom 2015., otet i potom, nakon spektakularne policijske akcije, pronađen živ u podrumu kuće koju je uništila eksplozija. Režija otmice pripisana je nekada poznatom ljevičarskom teroristu Wladimiru, koji ga je, po svjedočenju preživjelog Stiklera, oteo, držao zatočenog u podrumu te potom, satjeran u kut, aktivirao veliku količinu eksploziva.

Otmica Waltera Stiklera bila je prva teroristička akcija koju je Wladimir poduzeo još od ranih osamdesetih. Unatoč njegovu povlačenju stručnjaci za sigurnosne studije, bivši pripadnici tajnih službi i novinari fascinirani revolucionarnim terorom tvrdili su da Wladimir nikada nije prestao djelovati, već da upravo on ili netko vrlo sličan njemu stoji, kao inspirator i organizator, iza mnogih radikalnih grupa koje su bujale početkom novog stoljeća. Tvrđilo se također da je tajni gost latinoameričkih lijevih vlada, pogotovo braće Castro i Joséa Mujice, ali i brazilskog predsjednika Lule, kao i da je baš on zajedno sa subcomandanteom Marcosom pokrenuo zapatistički ustanak 1994. godine. Kružile su glasine da je njegov utjecaj na Marcosa toliko snažan da mu baš Wladimir piše čuvene govore. Ipak, i u tome su se složila sva glasila od konzervativnih preko liberalnih do progresivnih, nakon legendarnih akcija po Zapadnoj Evropi u razdoblju neposredno nakon *šezdesetosme* te tokom sedamdesetih, čin otmice jednog intelektualca mogao se slobodno nazvati potezom očajnika u potpunom neskladu s duhom novih vremena.

Mediji su tih dana iskoristili priliku da se raspišu o kratkom pamćenju javnosti i nedovoljno razvijenoj svijesti o pogubnosti ljevičarskog terorizma i psihopatologiji njegovih aktera, a sve uslijed opsesije islamskim fundamentalistima, koje, tvrdili su i neki ostarjeli *novi filozofi*, s ljevičarima povezuje sklonost *totalitarizmu* i mržnja spram zapadnoliberalnih vrijednosti. Otmica

Waltera Stiklera bila je tumačena i kao moguća nova opasna strategija: ciljane likvidacije ili otmice ne samo državnika ili krupnih kapitalista već i intelektualaca koji su, po njima, stvorili i održavaju hegemoniju vladajuće ideologije. Financijska kriza koja je izbila u jesen 2008. uzdrmla je kapitalistički poredak, ali ga nije srušila. Trebalo je udariti – tumačilo se motive novih radikala – direktno u glave. Nakon čudotvornog izbjavljenja Waltera Stiklera i Wladimirova konačnog nestanka u plamenu dinamitirane zgrade, mnogi su samouvjereni zaključili da sve to bezumno nasilje kojem su demokracije izložene s rubova političkog spektra jednostavno nema budućnost.

Waltera Stiklera sam upoznao početkom travnja 2016. U noći 31. ožujka skupina aktivista odlučila je zaustaviti kalendar i noć provesti na Trgu Republike. *Nuit debout!* Počela je duga noć na nogama, dok je reformirani kalendar odbrojavao 32. ožujka, pa 33., 34... Građanske skupštine, koncerti, grafiti, improvizirana biblioteka, rasprave, javni govori, ugledne ličnosti, neizbježni sukobi... Ubrzo se stvorila atmosfera karnevala, uz trube, bubnjeve i pjesme o borbi, slobodi i pobjedama potlačenih, onima koje smo nekada izborili i koje će tek doći preko svih nedaća i grobova. Dogovor tih dana uvijek je bio isti: navečer na Trgu Republike, u čijoj sam blizini, u Rue du Château d'Eau, stanovao.

Sretao sam tamo široki krug ljudi koje nazivamo *prijatelji*, mješavinu prekrasnih umjetnika s više ili manje talenta, glazbenika, novinara, doktoranada, internacionalnih posjetitelja na dobrim američkim stipendijama, kustosica u usponu, konobara u nuždi, militantata raznih *associations*, legalnih i ilegalnih *migranata*, *freelancera* raznih vrsta, sinova i kćeri etabliranih političara te ekstatičnih aktivista najnovije radikalno lijeve partije. Kretali smo se pod crno-crvenim zastavama anarhističkih sindikata, s nakostriješenom crnom mačkom, nastavljali druženje s različitim komunističkim frakcijama, probijali se kroz propalestinske skupine sve do neizbježnih susreta s razočaranim pripadnicima

masovnih sindikata, socijalista ili zelenih, a bilo je tu i lijevih katolika, feministica, boraca antirasističkih grupa kao i posustale, uslijed dobi svojih članova, Lige za ljudska prava.

Upravo je to bila jedna od onih stvari, vjerovao sam, koje su od Pariza činile *dom*, ta spremnost ljudi da iziđu na ulice, njihova odlučnost, počesto i naivnost, entuzijazam političkih rasprava na beskrajnim večerama čak i kad su bile površne, sva ta strast koja se unosi u debate nad kavanskim stolovima, na univerzi, u metrou. Mogućnost da svaki dan susretnete nekoga koga su nužda, snovi ili ljubav doveli u taj grad. Imao sam osjećaj da sam *među svojima* i da tu, u Parizu, moja prošlost ne može biti važnija od moje sadašnjosti, da je ne može odrediti, da sam izbjegao prokletstvu geografije svojom odlukom da ostanem ovdje. Pariz mi je dao da budem netko bliži onome što sam mislio da jesam. Stvorio sam svoj život. Sâm sam se rodio.

Jedne od tih večeri dogovorio sam sastanak s članovima redakcije časopisa kako bismo raspravili akcije kojima ćemo doprinijeti rastućem pokretu. U naš omiljeni bistro stigao sam nešto ranije. Nisam morao reći što želim, jer mi je konobar Momo već donio čašu vina. Uživao sam u tom kratkom izletu iz svijeta, prije nego što dođu prijatelji, okružen bukom glasova i zveckanjem stakla, odmarajući oči ubrzanim zbivanjima na ulici kojom su mnogi mladići i djevojke išli put Trga Republike.

“I ja sam bio kao vi”, čuo sam nekoga tko je upravo sjeo na susjednu barsku stolicu. Nije bilo jasno kome su njegove riječi bile upućene. Kratko sam se osvrnuo, ali nisam želio suviše pažnje pokloniti tom čovjeku, činilo mi se, u kasnim šezdesetim godinama, dok nije ponovio, “da, baš kao i vi, mladi gospodine.”

“Pardon”, rekao sam, “meni govorite?”

“Da, upravo vama”, odgovorio je gledajući me prodorno. “Upravo vama.”

Pomislio sam da se radi o pijancu ili čudaku koji je samo čekao priliku da se obrati nekome. Okrenuo sam se od njega nadajući se da će otići. Već mi je pokvario užitak usamljenosti. Izva-

dio sam mobilni telefon kao jasan znak da među nama neće biti komunikacije.

“Da, bio sam kao i vi, tada, još prije *šezdesetosme*, pa za vrijeme Maja, a i nešto kasnije. *Il est interdire d’interdire... Vivre au présent... Soyez realiste, demandez l’impossible...*” – ironično je izgovarao šezdesetosmaške parole – “ili, recimo, ona zgodna konjugacija, koja bi svakom strancu poput vas mogla biti od koristi na prvim lekcijama iz francuskog. Kako je ono išlo... *je participe, tu participes, il participe, nous participons, vous participez – ils profitent!*”

Glasno se smijao. Sad sam već mislio da doista imam posla s ludakom koji uživa u kafanskoj provokaciji. Ne znam da li me uspio navesti na tanak led svojim izrugivanjem ili podvlačenjem činjenice da sam stranac (taj *charmant petit accent* ipak se uvijek nekako čuje, iako sam izgovorio samo nekoliko riječi).

“A onda ste shvatili da je sve to samo faza u sazrijevanju”, odgovorio sam grubo na suviše poznati cinizam nekadašnjih buntovnika, “i našli ste mjesto u sistemu koji je ili nemoguće ili nepoželjno mijenjati. Molim vas, poštedite me klišeja!”

“Opa! Oprostite ako sam vas naljutio. Možda ste već iscrpljeni od tolikih noći... na nogama.”

Tiho se smijao, šišteći kroz zube. Okrenuo sam se prema njemu.

“Pročitali ste me. Priznajem!” rekao je podižući ruke uvis kao da se predaje. Primijetio sam ožiljke na njegovim zapešćima. “Vi me apsolutno ne zanimajte, gospodine. Molim vas da me ostavite na miru!”

Odjednom se uozbiljio. “Oprostite što sam vas uznemirio.”

“U redu je”, rekao sam pomirljivo. “Ako mogu popiti svoje vino na miru, bio bih vam zahvalan.”

“Naravno, naravno.” Nagnuo se prema meni. “Sigurno vas je ubolo to što sam izrecitirao malu konjugaciju. Oprostite mi na tome. Znam da vam je francuski dobar. Suviše dobar. Suviše želje da pokažete da ste bolji, čak i od urođenika.”

“Promašujete poantu!” uzviknuo sam iznervirano.

“Zanimljivo je da ste se, ovdje u Francuskoj, brzo pridružili radikalnim ljevičarima. Odakle ta privlačnost? Koliko znam,

tamo kod vas su davno završili sa socijalizmom. I nije baš da se zbiva nešto ozbiljnije po tom pitanju. Neki studenti ponekad dignu glavu. Dobro. Narod se okupi na takozvanim *plenumima*. Dobro. I sve brzo prođe. Tamo se čini da ljevica više i ne postoji, ili?”

Gledao me je hineći radoznalost, kao da je znao nešto o meni, nedopušteno više nego što bi pronicljivi čovjek za barom mogao zaključiti. Odbacio sam to kao suludu pomisao. Ili je možda čitao neki moj tekst uz koji je bila objavljena moja fotografija, pa me je prepoznao? Pokušao sam odagnati paranoične misli.

“Čekam prijatelje i rado bih odgovorio na propušteni poziv. Želim vam ugodnu večer, gospodine.”

Okrenuo sam mu leđa i kuckao nervozno po telefonu. Osjećao sam da i dalje stoji pored mene i promatra moj potiljak.

“I ja vama”, rekao je mirno. Samo sam odmahnuo rukom, ne osvrćući se. Dosadni neznanac se, nakon trenutka neodlučnosti – kao da je namjeravao još nešto dodati – konačno udaljio.

Sutradan sam se dogovorio za ručak s Emilie, u caféu Le Basile, na uglu Rue de Grennelle i Rue Saint-Guillaume, pored Sciences Poa, na kojem smo oboje doktorirali. Željeli smo napisati analizu zbivanja na Trgu Republike, pokušavajući još jednom odgovoriti na uvijek isto pitanje, *što raditi?* Zauzeo sam stol ispod impresivne fotografije Boba Dylana s engleske turneje 1965., pred mikrofonom, s crnim naočalama i cigaretom u ustima. Nakon nekoliko trenutaka netko je stao pored stola i glasno uzdahnuo gledajući u Dylana.

“A onda je, samo nekoliko mjeseci kasnije, zasvirao električnu gitaru i promijenio povijest. Slušao sam ga uživo u Olympiji 1966. Kakva su to bila vremena! Mogao bih vam danima pričati o tome.”

Zapanjio sam se kada sam shvatio da je to onaj isti neznanac od sinoć, no i prije nego što sam stigao bilo što reći, sam je progovorio. Ovog puta, na *starom* jeziku.

“Možda se nismo baš najbolje razumjeli”, rekao je gledajući me u oči. “Možda će ići lakše ovako.”

Instinktivno sam ustuknuo. Blago se nasmiješio kao da me pokušava smiriti.

“Vidite, i ja sam stranac ovdje, iako nešto manje nego vi zbog broja godina koje sam proveo u ovoj zemlji. Više od pola stoljeća! Vi ste ipak tu, koliko, dvadesetak godina?”

Nisam odgovarao.

“I još je moguće, dobrom uhu, čuti vaš balkanski akcent. Nemajte ga izgubiti, kao ja.”

“Ma šta vi hoćete?!” uzviknuo sam ljutito, čak i uplašeno. “Tko ste vi uopće?”

Naklonio se i teatralno ispružio ruku. Odbio sam je prihvatiti, pa je nepozvan sjeo za moj stol, nagnuo se, kao da se plaši da ga netko ne čuje, i šapnuo: “Walter.”

“Vaše ime mi zapravo nije važno, gospodine”, naslonio sam se kako bih se udaljio od njegova lica. “Prvo ono sinoć, sada ovo... Slušajte, zanima me samo da me pustite na miru.”

“Stikler”, rekao je opet šapatom, kao da je jedva čekao na ovaj trenutak znajući kakav će dojam ostaviti na mene. Činilo se kao da čita moje misli, pomutnju koju je u njima izazvalo njegovo ime.

“Kako?”

“Baš tako.”

Zanijemio sam.

“Oprostite, rekao sam vam svoje ime na način kako ga ovdje kažu. Kod nas, u našem rodnom gradu, nekada sam u knjige bio uveden kao, razumije se...” I potom se ponovo nagnuo prema meni i šapnuo: “Valter Štikler.”

Ne samo da je taj čovjek tvrdio da je Walter Stikler, koji je nedavno bio otet i kojeg su izvukli iz ruševina zgrade u kojoj je poginuo Wladimir, već je spomenuo, prolazilo mi je kroz glavu, ako sam dobro čuo...

“Gdje *kod nas*?”

“Pa u Sarajevu!” rekao je najprirodnije, uživajući u mojoj zapanjenosti. Osjetio sam kako mi je gornja usnica počela podrhtavati. Očito sam probljedio.

“Smirite se”, rekao je i dalje se smješkajući. “Nema razloga za paniku. Zar je tako čudno naletjeti na zemljaka?”

Bio sam skamenjen. S njegova lica nestao je smiješak.

“Znam da vam se sve ovo čini pomalo čudnim, nejasnim, prijetućim čak. Ali naš susret se i nije mogao dogoditi na drugačiji način.”

Okrenuo se od mene i naslonio na stol. Zamolio je konobara da mu donese čašu *brouillyja*.

“Wladimir...” uzdahnuo je nakon što je otpio gutljaj. “Siguran sam da znate cijelu priču kao da i imate čvrsto mišljenje o tome. Budući da su mi poznata vaša uvjerenja, znam što mislite i o meni, mojem radu i stavovima. Niste tu originalni, to misli puno ljudi, čak i sad tu oko nas, a posebno na onim večernjim sjedeljkama. Neki među njima također misle, kako čujem, da sam baš ja skrivio Wladimirovu smrt i da za to moram platiti. Glavom, naravno. Upozoren sam na to.”

“To me ne čudi.”

“Da, kao što sam i pretpostavio, i vi tako mislite. Nisam očekivao, naravno, da ćemo se složiti oko političkih pitanja. Ipak, za vas, *kao pisca*, možda bi moglo biti zanimljivo da čujete da smo se Wladimir i ja poznavali odavno.”

“Ja nisam pisac.”

“Stvarno? Čudno. Možda sam nešto krivo shvatio.”

Kasnije, nakon nekoliko susreta s Walterom, navići ću se na te rečenice koje je ovlaš ispuštao, a koje su istodobno eksplodirale na više neuralgičnih mjesta.

“Što vi hoćete, čovječe...?” rekao sam ljutito na francuskom, dovoljno glasno da se nekoliko gostiju okrenulo prema nama. “Pitam vas, što vi hoćete od mene?!”

Walter nije ni trepnuo. Smireno me promatrao i pio svoje vino. Zatim je konobaru i ljudima za susjednim stolovima uputio smirujuću gestu, kao da smo stari znanci koji su se tek malo porječkali. “Vidite da ste napravili pomutnju. Ljudi su se uplašili. Razgovarajmo.”

“Odlazite!” ponovio sam sada nešto tiše.

“U redu, u redu...” Popravio je svoj kišni mantil i dovršio piće. Bio je elegantno obučen, u odijelu, ali bez kravate, sa svilenim tirkiznim šalom oko vrata, savršeno obrijana lica, s pažljivo začesljanom kosom koju očito nije gubio. Saznat ću kasnije da je tada bio u ranim sedamdesetima. Bio je to naočit čovjek koji dobro stari u miru sa sobom i, očito, u materijalnoj sigurnosti.

“Nikada nisam vidio da netko tako burno reagira kada mu se kaže da je pisac. Ne samo da to nije uvreda već i nije tajna, iako se time ne hvalite. Pa sami ste objavili taj vaš *romanzo*, kako se ono zvao... *Castello*! Kupio sam ga u knjižari Morpurgo u Splitu. Nije loš. Napustili ste naš slavni, mali jezik i, vidi čuda, više niste ništa napisali. Ne ide na francuskom, a? Pa i ne može. Počeli ste se baviti akademskim radom. Pohvalno, ali malo suvonjavo, *něst-ce pas?*”

Zastao je kao da čeka moj odgovor. Kada ga nije dobio, rekao je: “Dobro. Vidim da ni danas niste raspoloženi za razgovor. Samo ću vam reći jednu stvar. Imam priču za vas. Vruću temu.” Namignuo mi je.

“Ne zanimaju me ni vaša priča ni vi ma tko bili!” jedva sam odgovorio. “Imam dovoljno svog posla”, pokazao sam na laptop na stolu.

“Ah, da, *la lutte continue!*” podrugljivo je napola podigao desnu šaku.

U tom je trenutku stigla Emilie.

“Oprosti što kasnim.” Pogledala je u Waltera. “Jesi sam?”

“Ne. Gospodin je sjeo za moj stol.”

“Hej, jesi dobro?”

Nisam skidao pogled s Waltera, koji je već ustao i stavio šešir. “Nešto se dogodilo?” upitala je Emilie.

“Sve je u najboljem redu. Baš onako kako treba biti”, rekao je Walter odlazeći.

“Tko je to bio?”

“Ne znam”, odgovorio sam joj odahnuvši. “Ali mi je jako drago da te vidim.”

“Štiks!” tada se prolomilo cijelim kafićem. Walter je stajao na otvorenim vratima. Svi su se okrenuli u njegovu pravcu.

“Možda biste željeli znati da sam za vrijeme rata”, dodao je prije nego što je nestao, “upoznao vašeg oca.”

2.

ZABOLJELO JE KADA SAM UDAHNUO. Ugrizao me zapamćeni miris. Zar je moguće? I nakon toliko godina! Miris kraja dalmatinskog ljeta. Vrijeme prolazi, ljudi nastaju i nestaju, čak se i pejzaž mijenja, što čovjekovom rukom, što sam, ali ne i mirisi. Zaustavili su me, s udarom vjetra, odmah tamo, po izlasku iz aviona. Zastao sam i zatvorio oči. Užurbani putnik iza mene pokucao je po mom ramenu. Krenuo sam, mehanički, za ostalima. Izvadio sam francusku putovnicu. Policajac je rekao *hello*. Odgovorio sam *hello*, bez volje da budem bilo što drugo osim osobe s francuskih papira. *Welcome to Croatia*, rekao je. *Thank you*, odgovorio sam.

Sredinom rujna 2016. godine vijest o likvidaciji Waltera Stiklera na dalmatinskom otoku šokirat će francusku i međunarodnu javnost. "Anarhisti i neokomunisti, nazovimo ih tako, prizivaju, poput Islamske države, armagedon, kataklizmu koja će konačno omogućiti socijalnu revoluciju koja im nije uspjela šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća", govorio je James Stevenson, redovni profesor na London School of Economics, stručnjak za lijevi ekstremizam i autor pionirske knjige o Wladimiru. "Čak bih dodao da je prijetnja ovih grupa još veća jer nemaju zastavu koju zabadaju po nekoj pustinji, niti traže vidljivu konverziju svojih sljedbenika. Mnogi od njih su među nama, ljuti, očajni i, konačno, nakon nekoliko desetljeća, spremni na akciju."

Kulturne i medijske elite nisu birale riječi osude brutalne likvidacije čovjeka koji nam je otvorio oči za užase jedne utopijske ideologije, koju je poznavao intimno i čak je slijedio u šezdesetim godinama, da bi se, progledavši, od nje udaljio sredinom sedamdesetih. Priroda te ideologije, nisu prestajali ponavljati, otkrila

nam se u koncentracijskom kompleksu Gulaga i kambodžanskim poljima smrti, činjenicama danas tako dalekim mlađim generacijama.

Odgovornost za likvidaciju Waltera Stiklera pripisivala se Wladimirovim suradnicima ili nekoj od skupina koja se odlučila na osvetničku misiju. Tajne službe obavijestile su nadležne, mjesecima unaprijed, da se u miljeu radikalne ljevice Stikler smatra direktno odgovornim za kolaboraciju s državnim aparatom, kojem je omogućio, na način koji se tek treba utvrditi, da se, nakon tri desetljeća bezuspješne potrage, dokopa Wladimira. Po njima je priča o "otmici" i grešci pri upravljanju eksplozivom ili njegovom namjernom, samoubilačkom aktiviranju bila laž koja je prikrivala policijsku namještaljku. Njezin cilj bio je da se u javnosti demonizira svaki oblik učinkovitog otpora i, ujedno, jednom za svagda, uništi legenda o odvažnom revolucionaru koji je i nakon svog povlačenja iz javnosti nastavio inspirirati nove generacije. Da, Wladimir je bio *Che* generacije koja je politički stasala u ovom stoljeću; *Che* bez lica, ali s jasnim potpisom.

Nitko nije preuzeo odgovornost za Stiklerovo ubojstvo. Istraživa hrvatske policije, kojoj se pridružio Interpol, nije vodila nika-mo. Walter Stikler pronađen je mrtav, kako pluta u blizini dalmatinskog otoka na kojem je imao kuću i na kojem je ubijen – što su potvrdile tri prostrijelne rane na njegovu tijelu – možda i sedam dana prije otkrića leša. Na već raspadnutom tijelu pronađeni su dokumenti koji su nedvojbeno potvrdili da se radi o Walteru Stikleru, 71-godišnjem francuskom državljaninu. Balistička obrada govorila je tehničkim jezikom o mecima od 9 mm i pištolju marke Walther, tip P99. Eksperti su tvrdili da se radi o omiljenom pištolju u međunarodnom kriminalnom miljeu, ali i među terorističkim grupama.

Opsesivno sam tih dana pratio svaku informaciju o ovom slučaju. Jer, dok su ostali spekulirali o njegovu životu, neizostavno spominjući povučenu narav i skoro asketski život skriven od lica javnosti i objektivna kamera, "u snažnom kontrastu spram